

בס"ד. אחרון של פסח, ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד¹, ופירש בתרגום דפסוק זה קאי על מלך המשיח (עבדי משיחא), וכן איתא במדרשים². ומונה בכתוב ה' מעלות, ישכיל ירום ונשא וגבה מאד, לפי שמשיח הוא למעלה מג' האבות, משה רבינו ואדם הראשון³. ובזה שמשיח הוא למעלה מאדה"ר יש כמה דעות⁴, אם הוא למעלה מאדה"ר אחרי החטא, או למעלה מאדה"ר גם קודם החטא ולמעלה יותר. והנה, ענין זה שמשיח הוא למעלה ממשה רבינו, מתאים עם מ"ש⁵ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, היינו שהגאולה העתידה שתהי' ע"י מלך המשיח היא בחי' נפלאות לגבי הגאולה דיציאת מצרים שהיתה ע"י משה רבינו⁶. והיינו, דעם היות שמשה הוא גואל ראשון וגואל אחרון⁷, מ"מ, הרי הגאולה העתידה בפועל תהי' ע"י מלך המשיח, שהוא דוקא יגלה הנפלאות שהי' לעתיד. ויובן זה ע"ד המבואר במ"א⁸ בענין פנימיות עתיק שהוא למעלה מפנימיות אבא, דעם היות שפנימיות אבא הוא פנימיות עתיק⁹, מ"מ אין זה דומה לפנימיות עתיק כמו שהוא במקומו, והיינו דפנימיות עתיק כמו שהוא במקומו הוא למעלה מפנימיות עתיק כמו שהוא נמצא בפנימיות אבא. ועפ"ז יובן מעלת מלך המשיח על משה רבינו, דמשה קבל תורה¹⁰, דתורה היא פנימיות החכמה, והיינו שמשה הוא פנימיות אבא, ופנימיות אבא פנימיות עתיק, ולכן הנה משה הוא גואל ראשון וגואל אחרון, אבל מ"מ הנה מלך המשיח הוא למעלה יותר, להיותו בחי' פנימיות עתיק כמו שהוא במקומו, שהוא למעלה מפנימיות אבא פנימיות עתיק.

(5) מיכה ז, טו.

(6) ראה אה"ת נ"ך ח"א עה"פ. וש"נ.

(7) ראה שמור"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א.

שער הפסוקים להאריז"ל פ' ויחי. תו"א ר"פ משפטים.

(8) ראה ד"ה ויצא וד"ה וישלח בהמשך

תרט"ו. סה"מ תער"ב-תערע"ו ע' כה. תרצ"ו ע' 9.

(9) ראה לקו"ת נצבים מט, ד. וש"נ.

(10) אבות רפ"א.

(1) ישעי' נב, יג.

(2) תנחומא תולדות יד (ובהוצאת באבער

— כ). זח"א קפא, ב.

(3) ראה ד"ה והניף בלקו"ת צו יז, א.

וש"נ. ד"ה לגזור ים סוף לגזרים תרל"ה

(סה"מ תרל"ה ח"א ע' רסה). ד"ה והניף

תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ע' ר).

(4) ראה ד"ה לגזור י"ס לגזרים הנ"ל

(סה"מ שם ס"ע רסה ואילך). ד"ה הנ"ל

תרח"ץ.

אמנם ע"פ כהנ"ל שהפסוק הנה ישכיל עבדי קאי על מלך המשיח, צריך להבין איך מתאים פירוש זה עם פירוש רש"י ומפרשי התנ"ך שפסוק זה קאי על כל ישראל, שלעתיד לבוא הנה כל אחד מישראל ישכיל ירום ונשא גו'. וצריך לומר שבאמת הנה ב' הפירושים מתאימים הם. והיינו דזה גופא שכל ישראל יהיו בבחי' ישכיל גו' הנה זה ע"י שמלך המשיח עצמו ישכיל וגו', שע"ז יגלה בחי' זו בכל ישראל, שזהו מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, היינו שענינו של מלך המשיח שלא זו בלבד שהוא עצמו יהי' בבחי' נעלית ביותר, אלא שהוא יגלה אלקות בכל ישראל, וכמו שהי' גילוי אלקות ביציאת מצרים, ועוד למעלה יותר מהגילוי שהי' ביציאת מצרים, בבחי' נפלאות.

(ב) **והנה** מטעם זה שהגילוי דלע"ל יהי' באופן נעלה יותר מהגילוי דיציאת מצרים, יש ג"כ חילוק בין קריעת ים סוף שהי' בשעת יציאת מצרים שנבקע הים לי"ב גזרים¹¹, ובין בקיעת הנהר לע"ל שהי' לז' גזרים, כמ"ש¹² והניף ידו על הנהר גו' והכהו לשבעה נחלים. דהנה¹³, בכללות ענין בקיעת הימים והנהרות מצינו ג' אופנים. קריעת ים סוף שהי' בשעת יציאת מצרים שנבקע לי"ב גזרים, בקיעת הירדן שהי' בשעת הכניסה לארץ ונבקע לקרע אחד, אלא שהי' קרע רחב ביותר¹⁴ שדרכו עברו כל השבטים, ובקיעת הנהר דלעתיד שיהי' לז' נחלים. והחילוק באופני הבקיעה הוא לפי החילוק באופני הגילוי אלקות שבג' זמנים אלו. דהנה, כללות הענין דקריעת ים סוף הי' בשביל ענין רוחני, דאי אפשר לומר שהצורך דקיי"ס הי' בשביל להטביע את מצרים, שהרי כמה דרכים למקום והי' אפשר לאבדם באופן אחר. ומטעם זה אי אפשר לומר ג"כ שהצורך דקיי"ס הי' בשביל הצלת בני ישראל, ובפרט לפי מ"ש התוספות¹⁵ דבאותו צד שירדו באותו צד עלו. ובהכרח לומר שהענין דקיי"ס הי' בשביל ענין הב' שהי' ביציאת מצרים, דהנה ביציאת מצרים הנה מלבד הצלת בני ישראל בגשמיות, הי' בזה עוד ענין, שיציאת מצרים היתה הכנה למתן תורה, כמ"ש¹⁶ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, וכמו"כ הו"ע דקיי"ס, שהי' הכנה למתן תורה.

(11) ראה פדר"א פמ"ב וברד"ל שם. ואילך, ובהנסמן שם.
 (12) ישעי' יא, טו.
 (13) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה לגזור
 ים סוף לגזרים הנ"ל (סה"מ שם ע' רנו)
 (14) ראה סוטה לד, א.
 (15) ערכין טו, א.
 (16) שמות ג, יב.

ג) **ולהבין** כל זה צריך להקדים תחלה ביאור ענין ים ויבשה¹⁷. דאיתא בספרי קבלה שספירת המלכות נקראת בשם ים ויבשה (ארץ). דהנה, ההפרש בין הים והיבשה אינו מצד הברואים שבהם, שהרי כל מה שיש בים יש ביבשה וכל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה¹⁸, א"כ הרי ההפרש בין הים להיבשה אינו מצד הברואים שבהם, כי אם מצד עצמם. והיינו שישנו הפסק וחילוק כללי בין ים ליבשה, שיש גבול שבו מסתיים תחום הים ומתחיל היבשה. ומשום הפסק וחילוק כללי זה הנה הברואים שבים מיד כשפורשים מהים ליבשה הרי הם מתים, וברואי היבשה הנה כשבאים לים הרי הם טובעים בהים, שזהו מצד ההפסק והחילוק כללי שבין ים ליבשה. ועפ"ז יובן מה שספירת המלכות נקראת בשם ים ויבשה, והיינו שספירת המלכות היא הממוצע בין הבורא והנברא, שלא יהי התגלות אלקות יותר מכפי המדה. דבכדי שיהי התהוות הנבראים בעלי גבול מהא"ס הבלי גבול, הרי זה ע"י ספירת המלכות, שכונסת ואוספת בתוכה כל האורות דאצילות שבבחי' בל"ג, וכמ"ש¹⁹ כל הנחלים הולכים אל הים, דנחלים קאי על הספירות דאצילות, והם הולכים אל הים, היינו, שספירת המלכות כונסת ואוספת בתוכה ומעלמת עליהם שלא יתגלו לחוץ, ועי"ז הנה חיצוניות המלכות נעשית שרש ומקור לנבראים. וזהו שהמלכות נקראת בשם ים ויבשה, דים הוא פנימיות המלכות שכונסת בתוכה כל הספירות ומעלמת ומגבלת עליהם שלא יתגלו לחוץ, וכנ"ל שיש חוק וגבול שעד כאן הוא תחומו של הים, ועי"ז הנה חיצוניות המלכות שנקראת בשם ארץ נעשית שרש ומקור לנבראים, דמצד חיצוניות המלכות נמשך כח הפועל בנפעל שמהוה את הנבראים בדרך ואופן העלם והסתור הבורא מהנברא. והנה, מצד החילוק שבין בחי' ים ויבשה, שהם חיצוניות המלכות ופנימיות המלכות, ישנו חילוק גם בין ברואי הים וברואי היבשה. דברואי הים הם נמצאים במקום חיותם ומרגישים את חיותם שזהו כל מציאותם, וכדאיתא בגמרא²⁰ שמיד שפורשים מן הים הרי הם מתים, ובפרט לדעת רשב"ג²¹ שהנברא מן המים הרי הוא כמים עצמו. משא"כ ברואי היבשה

18) חולין קכז, א. ירושלמי שבת פ"ד ה"א.

19) קהלת א, ז. וראה גם מאמרי אדה"ז תק"ע ע' עו ואילך. אה"ת בשלח ע' תקסח ואילך. המשך והחרים תרל"א (סה"מ תרל"א ע' שה ואילך).

20) ראה ברכות סא, ב. ע"ז ג, ב.

21) מקואות פ"ו מ"ז. ידים פ"ב מ"ב.

17) ראה גם לקו"ת צו יד, ב. שער האמונה פנ"ב (צד, א ואילך). ביאורי הזהר בשלח מב, ג ואילך. ד"ה בוקע ים במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ע' ת ואילך. ד"ה הנ"ל במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' ססט ואילך. סה"מ תרנ"ט ע' קמה. ד"ה ויט משה תרע"ח. תרץ.

הרי הם נפרדים ממקורם, דאף שבשכלם הם מבינים ומשיגים שישנו חיות אלקי שמחי' ומהוה אותם, מ"מ, הרי זה רק בהשגת השכל בלבד, אבל בעצם מציאותם הם נפרדים ממקורם. ונמצא שישנו הפרש כללי בין ים ויבשה, והוא ע"ד החילוק בין אצילות ובי"ע, שהוא חילוק גדול ביותר, עד כדי כך שההמשכה מאצילות לבי"ע היא ע"י הפרסא דוקא, וע"ד החילוק בין אצילות לבי"ע הוא גם החילוק בין ים ויבשה.

והנה גם בבחי' ים עצמו ישנם ב' ענינים, כדאיתא בזהר²² שבים עצמו ישנם נונין וארביין, היינו דגים וספינות, דאף ששניהם נמצאים בהים, מ"מ, בעצם ענינם יש הפרש ביניהם, עד שהם הפכים זה מזה, דהדגים הם קשורים בחיותם ומרגישים את חיותם, ומכ"ש שאין ענינם להפסיק ממקורם, אלא אדרבה, כל ענינם ומציאותם הוא שהם דבוקים במקורם, משא"כ הספינות, הנה אף שגם הם נמצאים בהים, מ"מ, כל ענינם הוא להפסיק בין הים להדבר שנמצא בהספינה, שהרי ענין הספינה הוא שכאשר צריך להעביר אדם או סחורה ממקום למקום, ובכדי לעבור למקום פלוני צריך להיות ההילוך דרך הים, אזי צריכים להעבירם ע"י הספינה, ונמצא, שכל ענין הספינה היא להפסיק בין מי הים להאדם או הסחורה שנמצא בהספינה. ועד"ז יובן כללות החילוק בין נשמות ומלאכים, דהנשמות הם כמו נוני ימא, שהרי כל אחד ואחד מישראל אומר נשמה שנתת בי טהורה היא²³, ומכ"ש נשמות דאצילות שהם בתכלית הביטול במציאות, וכל ענינם הוא שהם דבוקים במקורם, עד שאין בהם שום מציאות לעצמם, אלא כל מציאותם היא אלקות, וכדאיתא בזהר²⁴ מאן פני האדון הוי' דא רשב"י. משא"כ המלאכים הם ע"ד הספינות, שהרי המלאכים הם בעלי חומר וצורה, גוף ונפש, דאף שהגוף שלהם הוא מב' יסודות הדקים דאש ורוח, ובזה גופא הרי הם מרוחניות ב' יסודות הדקים, וכמ"ש הרמב"ן²⁵ ע"פ²⁶ עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט, שגוף המלאכים הוא מרוחניות ב' היסודות דרוח ואש, דכמו שהם נעשים שלוחי ההשפעה הם מיסוד הרוח, וכמו שהם סובבות את הכסא הם מיסוד האש²⁷, אבל אעפ"כ הרי הם בעלי גוף, אלא שגופם הוא

שנה זו (תו"מ ח"כ ע' 235 ואילך). וש"נ.
 25) בסוף שער הגמול. הובא בתו"א
 בראשית ד, ב. לקו"ת ברכה צח, א.
 26) תהלים קד, ד.
 27) ראה ציוני פ' בראשית. הובא בילקוט
 חדש ערך מלאכים ס"ח.

22) ח"ב מח, ב. נתבאר בכיאה"ז וד"ה
 בוקע ים שבהערה 17.
 23) "אלקי נשמה" בברכות השחר.
 24) ח"ב לח, א. נתבאר במאמרי אדמו"ר
 הזקן תקס"ד ע' קו. ד"ה ויצב תרל"ג. תרנ"ה.
 ד"ה להבין כו' מאן פני האדון דש"פ תבוא

דק ביותר, ומצד הגוף נעשה העלם והסתר גם על הנפש, שאינם יכולים להיות בביטול האמיתי, דמשום זה הנה גם במלאכיו ישים תהלה²⁸. ובכללות הרי הגוף הוא בהגבלה, כמאמר²⁹ מלאך בשליש עולם עומד, דלפי ב' הפירושים שבזה³⁰ הרי זה הגבלה.

והנה כל זה הוא כבי"ע ואצילות הפרטיים, שהמשכה מאצילות לבי"ע היא ע"י הממוצע דספירת המלכות, דענין הממוצע הוא שיש בו ב' בחינות, והיינו בחי' ים וארץ שבספירת המלכות, כמשנת"ל שפנימיות המלכות כונסת בתוכה כל האורות דאצילות ומעלמת עליהם שלא יתגלו לחוץ, ועי"ז נעשית חיצוניות המלכות שרש ומקור לבי"ע. וזהו גם מה שהמלכות נקראת בשם דיבור, כמ"ש³¹ בדבר הוי' שמים נעשו, דבדיבור יש ב' ענינים, מה שהוא מגלה, ומה שהוא מעלים. דהנה, ענין הדיבור אינו רק ענין הגילוי מה שמגלה לזולתו, אלא ענין הדיבור הוא גם ענין ההעלם, וראי' לזה, שהרי אם הזולת אינו בר שכל, הנה אף ששומע כל פרטי הדיבור, מ"מ, לא יבין עי"ז מאומה, והיינו לפי שהאותיות הם מעלימים על השכל. ועוד זאת, שכללות ההשפעה שע"י הדיבור הוא רק חלק עשירי בלבד כידוע, ועוד זאת, שגם חלק זה שמתגלה ע"י הדיבור הרי הוא גם מתעלם על ידו, כמובן ממארו"ל³² שעד מ' שנין לא קאי אדעתא דרבי', והרי גם מה שקאי אחרי מ' שנין הוא ע"י ההשפעה שהשפיע לו הרב באותיות אלו, ומ"מ הנה עד מ' שנין לא קאי, והיינו לפי שאותיות הדיבור הם מגבילות ומעלימות על השכל. [ולהעיר, שכשם שענין הדיבור שבעשרה מאמרות שבהם נברא העולם³³ הוא גם מעלים (וכנ"ל בענין ים ויבשה שבמלכות), הנה עד"ז יובן ג"כ בענין עשרת הדברות שהם מכוונות כנגד העשרה מאמרות³⁴, שהם ג"כ מעלימות על הפנימיות, שלכן הנה פנימיות התורה נקראת בשם רזין ורזין דרזין]. והנה, כשם שהוא כבי"ע ואצילות, כמו"כ הוא גם בהמשכה שלמעלה מאצילות באצילות שנעשית ע"י הממוצע דכתר, שיש בו ג"כ ב' בחי', בחי' עליונה שבתחתון ובחי' תחתונה שבעליון, דבחי' תחתונה שבעליון הוא בחי' ים הכונסת ואוספת כל האורות שלמעלה מאצילות, ובבחי' זו

(28) ראה ע"ז ה, ב.

(29) אבות רפ"ה.

(30) זח"ג יא, ב ואילך. וראה גם זח"ב מג,

רע"א. צג, סע"ב.

(28) איוב ד, יח.

(29) ב"ר פס"ח, יב.

(30) ראה סה"מ תרס"ב ע' שנא. תש"ח ע'

280. ובכ"מ.

(31) תהלים לג, ו.

נמצאים הם בהעלם ואינם מתגלים לחוץ, ועי"ז הנהגה בחי' הב' שהיא בחי' יבשה נעשית שרש ומקור לאצילות. וכמו"כ הוא גם בכללות ההשתלשלות, שהו"ע ביי"ע הכללים כמו שהם מתהוים מבחי' מלכות דא"ס שקודם הצמצום, שהוא בחי' מל' דאצילות דכללות, יש בזה ג"כ ב' בחי', ים וארץ, שעי"ז נעשה הצמצום ומקום פנוי לעמידת העולמות, כמבואר במ"א³⁵.

ד) **אמנם** כל זה הוא מצד סדר ההשתלשלות, דהשמים שמים להוי' והארץ נתן לבני אדם³⁶, והיינו שמצד הממוצע דספירת המלכות נעשה הפסק בין הבחי' העליונה להבחי' התחתונה, וכמו בין אצילות לבי"ע, שזהו ע"י בחי' הים והיבשה שבמלכות. אמנם במתן תורה נעשה ביטול הגזירה³⁷, כמ"ש³⁸ וירד הוי' על הר סיני ואל משה אמר עלה אל האלקים, היינו שנעשה חיבור אצילות ובי"ע, שגם כמו שבי"ע הם במציאותם מתחברים הם עם אצילות בב' אופנים, בדרך העלאה ובדרך המשכה. ולזה ה' צריך להיות ההכנה דקריעת ים סוף, כמ"ש³⁹ הפך ים ליבשה, שהי' החיבור דים ויבשה, וחיבור זה ה' בב' אופנים, כידוע ב' הפירושים שבזהר והאריז"ל על הפסוק⁴⁰ ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה, פירוש הא', ויבואו בני ישראל היינו נשמות דאצילות, בתוך הים ביבשה, שנמשכו ונתגלו מאצילות לבי"ע⁴¹. ופירוש הב', ויבואו בני ישראל, נשמות דבי"ע, בתוך הים, שנתעלו לאצילות, ביבשה, כפי שהם במציאות דיבשה, היינו, שלא התבטלו ממציאותם, אלא כמו שהם במציאותם דבי"ע התעלו לאצילות⁴². וזהו מה שקי"ס ה' הכנה למתן תורה. וכמ"ש⁴³ והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, ואיתא במדרש⁴⁴ שימינם הוא התורה ושמאלם אלו תפילין, כללות כל המצוות, דהוקשה כל התורה כולה לתפילין⁴⁵, וזהו והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, שכל ענין קי"ס ה' בשביל ימינם ושמאלם, שהם תורה ומצוות.

ה) **והנה** כשם שקודם מתן תורה ה' צריך להיות קריעת ים סוף, שהו"ע הבקיעה בספירת המלכות עולם הדיבור כנ"ל, הנה כמו"כ צ"ל ענין של בקיעה גם קודם ביאת המשיח שיגלה פנימיות

35) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תק"ע שם. 41) פע"ח שער חג המצות פ"ח. שער אוה"ת בשלח שם (ע' תקע ואילך). הכוונות ענין ספירת העומר דרוש יב.
36) תהלים קטו, טז. 42) זהר שבהערה 22.
37) תנחומא וזרע טו. שמו"ר פי"ב, ג. 43) בשלח יד, כח.
38) יתרו יט, כ. משפטים כד, א. 44) מדרש אבכור הובא בילקוט שמעוני עה"פ.
39) תהלים סו, ו. 45) קידושין לה, א.
40) תהלים סו, ו. 45) קידושין לה, א.

התורה, שהרי בשעת מתן תורה נתגלה רק גליא דתורה, ופנימיות דתורה יתגלה לעתיד דוקא ע"י מלך המשיח, כמ"ש⁴⁶ ישקני מנשיקות פיהו, ופרש"י דקאי על פנימיות התורה שיתגלה לעתיד, ולכן הנה גם קודם ביאת המשיח שהוא גילוי פנימיות התורה, יהי צריך להיות ג"כ ענין של בקיעה, אלא שתהי' בקיעה נעלית יותר. והענין בזה, דגליא דתורה הוא אילנא דטו"ר, שהוא בבי"ע, וכללות ענין מתן תורה (דגליא דתורה) הוא המשכת האצילות לבי"ע, ולכן הי' צריך להיות בקיעת המלכות דאצילות, עולם הדיבור. אמנם פנימיות התורה הוא אילנא דחיי, שהוא באצילות, וגילוי פנימיות התורה לע"ל הוא ההמשכה שלמעלה מאצילות לאצילות, ולכן הנה לע"ל יהי' צריך להיות בקיעת עולם המחשבה בכדי שיתגלו הענינים שלמעלה מאצילות באצילות. וזהו מ"ש⁴⁷ והחרים הוי' את לשון ים מצרים וגו', שבכללות יצטרך להיות גם אז ענין של בקיעה כמו שהי' קודם מתן תורה, אלא שאז תהי' הבקיעה באופן נעלה יותר, כהמשך הכתוב והניף ידו על הנהר והכהו גו', דנהר הוא בחי' מחשבה⁴⁸, והיינו שתהי' גם בקיעת בחי' המחשבה. דהנה, ההפרש בין ים ונהר הוא, דמי הים קו וקיימו⁴⁹, משא"כ הנהר שיוצא ונמשך תמיד. וזהו ג"כ ההפרש בין דיבור למחשבה, דבדיבור הרי עת לדבר ועת לחשות⁴⁹, משא"כ מחשבה משוטטת תמיד, דגם כאשר אינו מרגיש שהוא חושב הנה באמת חושב הוא, וראי' לזה, ממה שאנו רואים לפעמים שפתאום תופס אדם שהוא חושב איזה ענין, ואינו יודע כלל כיצד בא למחשבה זו, והאמת הוא לפי שהיתה אצלו מחשבה שהביאה אותו לכך אלא שלא הרגיש אותה כלל, וכיון שהמחשבה היא משוטטת תמיד, לכן נקראת בשם נהר. והנה, כמו שנת"ל בענין הדיבור שהוא מגלה וגם מעלים, הנה כמו"כ הוא גם באותיות המחשבה, שהמחשבה היא מגלה וגם מעלמת. וכמו שאנו רואים דאף שהשכל הוא עילה למדות, מ"מ, הרי אפשר שישכיל איזה שכל ולא יהיו ממנו מדות, ורק כאשר השכל יבוא באותיות המחשבה דוקא אזי יתעורר ממנו מדות. ונמצא שהמחשבה מעלמת על עצם השכל, שהרי עצם השכל הוא למעלה מהמדות, ובמחשבה בא השכל באותיות מסודרים, ועי"ז מגבלת המחשבה את השכל. והיינו דריבוי אור השכל לא שייך כלל שיתלבש באותיות המחשבה ויתעוררו

(48) ראה מקוואות פ"ה מ"ד. פרה פ"ח

מ"י.

(49) ע"פ קהלת ג, ז: עת לחשות ועת

לדבר.

(46) שה"ש א, ב.

(47) ראה גם מכתב כ"ז ניסן שנה זו (אג"ק

חט"ו ריש ע' פא).

ממנו מדות, ועוד זאת, דגם השכל ששייך להתלבש באותיות, הנה ע"י האותיות נגבל הוא יותר, כיון שהאותיות הם מגבילות אותו. ונמצא, דכמו שאותיות הדיבור אף שהם מגלות לזולתו הרי הם מעלימות על הפנימיות, ועי"ז דוקא הם מגלים לזולתו, הנה כמו"כ הוא גם באותיות המחשבה שהם מגלות את השכל להאדם החושב או להמדות, שהגילוי הוא עי"ז שהם מודדות ומגבילות את גוף השכל. ולכן הנה כאשר צריך לגלות את פנימיות השכל, ובפרט בביאת המשיח שיתגלה פנימיות עתיק שלמעלה מפנימיות אבא, אזי יצטרך להיות הענין דבקיעת המחשבה, שזהו מ"ש והניף ידו על הנהר והכהו גו'.

(ו) **ועפ"ז** יובן ג"כ טעם ההפרש בין קי"ס שנבקע ליי"ב גזרים לבקיעת הנהר דלעתיד שיבקע לז' גזרים. דהנה קי"ס ענינו לחבר ביי"ע ואצילות, ולכן היתה הבקיעה ליי"ב גזרים, היינו לחבר הי"ב בקר דבי"ע, שהם ד' מחנות שכינה שכל אחד כלול מג', להעלותם באצילות. וכמו"כ הוא גם בענין קי"ס שהוא הכנה למתן תורה, הרי בתורה ישנם ו' קצוות, ששה סדרי משנה, שהם טהור והיפוכו כשר והיפוכו זכאי והיפוכו, והיינו הששה מדות, ולהיותם מדות שע"פ השכל, מדות דתקון, הרי הם כפולות, שהם בהתכללות, ומספרם י"ב. ולכן צריך לחבר הי"ב קצוות שבבי"ע עם הי"ב גבולי אלכסון שבאצילות, וכמ"ש⁵⁰ ששם עלו שבטים, והוא עליית הי"ב שבטים דבי"ע לאצילות. וכמו"כ הוא גם למעלה יותר בענין החיבור דאצילות ולמעלה מאצילות, שגם בשביל זה היתה הבקיעה ליי"ב גזרים, היינו לחבר הי"ב גבולי אלכסון דאצילות עם ההמשכה שלמעלה מאצילות. אמנם גילוי פנימיות התורה שיגלה מלך המשיח, שהו"ע גילוי פנימיות עתיק, הרי הוא למעלה מהשגה דבינה. ולכן תהי' הבקיעה דלעתיד לשבעה נחלים, כי, המדות כמו שהם מצד הבינה הם בהתכללות, אבל המדות כמו שהם מצד הרצון, הרי כל מדה ומדה היא בפני עצמה. וזהו כללות ההפרש בין ג' הבקיעות. דקריעת ים סוף שהוא חיבור אצי' ובי"ע הי' ליי"ב גזרים, ובקיעת הירדן שהי' כבר אחרי קי"ס שנעשה כבר החיבור דאצילות ובי"ע, והבקיעה הי' כפשוטו בכדי לעבור מעבר לעבר, הנה הבקיעה הי' לקרע אחד, ובקיעת הנהר דלעתיד תהי' לז' נחלים, בשביל גילוי פנימיות התענוג מז' תחתונות דעתיק שיתגלה לעתיד ע"י מלך המשיח, שילמוד פנימיות התורה עם כל ישראל, למעלה מהאבות וממשה רבינו ומאדה"ר.

ז) **אמנם** עדיין צריך להבין, הרי גילוי פנימיות התורה שיגלה מלך המשיח יהי' ענין של לימוד, היינו שילמוד תורה עם כל ישראל, וצריך להבין⁵¹ איך שייך שאדם אחד ילמוד עם אלף אלפי אלפים כו'. ועוד זאת, שהרי יהי' אז תחיית המתים, שיקומו כל נשמות הצדיקים והאבות שלמדו כבר כל התורה, וגם משה רבינו שקבל התורה מסיני, וא"כ יוקשה מה שייך שילמוד עמהם מלך המשיח, דמאחר שכבר למדו כבר את כל התורה, א"כ מה יחדש להם מלך המשיח. והנה, בנוגע לקושיא הב', מה יחדש משיח בתורה, התירוץ הוא בפשיטות, שהרי הלימוד יהי' בפנימיות התורה, ובפנימיות התורה כתיב⁵² ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ובזה אינו שייך לומר שכבר למדו את כל התורה, כי רק בגליא דתורה שהיא בהגבלה, שייך לומר שכבר למדו הכל, משא"כ בפנימיות התורה שהיא בל"ג אין זה שייך כלל. ובזה יובן ג"כ מה שהנשמות נמצאים כבר כמה אלפים שנה בג"ע ומתעלים בהשגתם, דאף שכבר למדו כל התורה למטה, מ"מ, מאחר שפנימיות התורה היא בלי גבול, לכן שייך לומר שגם אחרי שלמדו תורה למטה הרי הם עולים תמיד בהשגתם בג"ע. ואחרי כל העליות שלהם הנה לעת"ל יקבלו ממלך המשיח, שיגלה להם בחי' שלמעלה ממדריגתם. אך עדיין צריך להבין, איך יוכל האחד ללמוד עם כולם כנ"ל.

ח) **ויובן** ע"פ המבואר במ"א⁵³ בפירוש הכתוב הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, שחמשה עינים אלו הם כנגד החמשה שמות שבנשמה, נפש רוח נשמה חי' יחידה. דהנה, דוד המלך זכה לבחי' נפש, והיינו, דאף שהיו בו גם שאר הבחינות, מ"מ, עיקרו הי' בחינת נפש, וכמו שאומר על עצמו בתהלים הללי נפשי את הוי"ו⁵⁴. אלי' הנביא זכה לבחינת רוח, שלכן עלה בסערה השמימה⁵⁵. משה רבינו זכה לבחינת נשמה, דנשמה היא בספירת הבינה⁵⁶, כמ"ש⁵⁷ נשמת שדי תבינם, ולמשה ניתנו שערי בינה⁵⁸. [ואף שמשה קבל תורה, ואורייתא מחכמה נפקת⁵⁹,

54 תהלים קמו, א.
55 ע"פ מלכים ב, א. שם, יא.
56 ראה גם עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"ה.
57 איוב לב, ח.
58 ר"ה כא, ב.
59 זח"ב סב, א. פה, א. ועוד.

51 ראה גם לקו"ת צו יז, ב. שער האמונה פנ"ו ואילך. ד"ה והניף הנ"ל (סה"מ תרח"ץ ע' רא). תרצ"ט ע' 207.
52 איוב יא, ט.
53 ראה ספר הגלגולים פי"ט. רמ"ז לוח"ג רס, ב. אוה"ת נ"ך ח"א ע' רסה. וראה גם ד"ה והניף הנ"ל (סה"מ תרח"ץ ע' ר).

וכמשנת⁶⁰ ש"משה הוא בחי' חכמה, אין זה סותר למ"ש כאן ש"משה הוא בחי' בינה, לפי שבנשמה יש בה בהעלם גם בחי' נשמתא לנשמתא, והו"ע חכמה ובינה שהם תרין רעין דלא מתפרשין⁶¹, והיינו דעיקרו הוא בחי' נשמה שהוא בחי' בינה, אלא שבהעלם יש בו גם נשמתא לנשמתא שהוא בחי' חכמה. אבל עיקרו הוא בחי' בינה. ובפרט לאחר חטא העגל הרי בודאי הוא בחי' בינה בלבד. דהנה, עיקר החיבור דבינה וחכמה הוא מצד שער הנו"ן דבינה, שהוא המחבר את הבינה לחכמה, ואחרי חטא העגל ניטל מ"משה שער הנו"ן, כמארז⁶² חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחד, כמ"ש⁶³ ותחסרהו מעט מאלקים, ומבואר בכתבי האריז"ל⁶⁴ שקודם חטא העגל נתנו לו גם את שער הנו"ן, ובשעת החטא אמרו לו לך רד מגדולתך⁶⁵, שניטל ממנו שער הנו"ן, אך להיות שהיתה כוונתו רצויה, לכן בשעת ההסתלקות החזירו לו, וזהו שנסתלק בהר נבו, נו"ן בו, כמ"ש כ"ז בכתבי האריז"ל. ונמצא שאחרי חטא העגל הרי בודאי שמדריגת משה הוא בחי' נשמה שהוא בחי' בינה]. אדה"ר הוא בחי' חי', כמ"ש⁶⁶ ויהי האדם לנפש חי'. אמנם משיח הוא בחי' יחידה, דאדה"ר שהוא בחי' חי' הוא בחי' חכמה, אמנם משיח שהוא יחידה הוא פנימיות עתיק שלמעלה מהחכמה, גם מבחי' פנימיות עתיק כמו שנמצא בפנימיות אבא. ולכן הנה מלך המשיח ילמוד תורה עם כל ד' מדריגות הנ"ל.

ובזה יובן⁶⁷ מ"ש רש"י ע"פ והניף ידו על הנהר בעים רוחו (דקאי על רוחו של משיח), שאין לו דמיון במקרא. והיינו לפי שגילוי פנימיות עתיק שיגלה המשיח שהוא בחי' יחידה, לא הי' מעולם, דגם בשעת מתן תורה הי' פנימיות התורה בהעלם כנ"ל, וזהו מ"ש רש"י שאין לו דמיון במקרא.

ט) ובזה יובן ג"כ מ"ש במדרש תהלים על פסוק⁶⁸ עלי אלקים נדריך אשלם תודות לך, כל התפלות לעתיד לבוא בטלות והודי' (מזמור לתודה) אינה בטלה, כל הקרבנות בטלות והתודה אינה בטלה

66) ראה גם רד"ה והניף הנ"ל (סה"מ

תרח"ץ ע' קצח).

67) תהלים נו, יג. — הקאפיטל שהתחילו

לומר בי"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן

ח"א ע' 1 ואילך).

60) בתחלת המאמר.

61) ראה זהר ח"ב נו, א. ח"ג ד, א.

62) תהלים ח, ו.

63) ספר הליקוטנים להאריז"ל עה"פ.

64) תשא לב, ז ובפרש"י.

65) בראשית ב, ז.

לעולם⁶⁸. ויובן זה ע"פ המבואר בכ"מ⁶⁹ בפירוש דברי המדרש כל המועדים בטלים לעתיד חוץ מפורים⁷⁰, כל הנביאים בטלים חוץ ממגילת אסתר⁷¹, שאין הכוונה שיבטלו כפשוטו, שהרי התורה לא תשתנה ח"ו, אלא הכוונה שלגבי הגילוי דלעתיד תהי' כל שמחת המועדים כשרגא בטיהרא⁷², שהרי שמחת יו"ט היא בכינה⁷³, ולעתיד כאשר והניף ידו על הנהר, הנה הגילוי דיו"ט יהי' כשרגא בטיהרא. וכמו"כ כל הנביאים בטלים לעתיד, שיהיו כשרגא בטיהרא. דהנה, כל הנביאים נתנבאו בכה ומשה נתנבא בזה⁷⁴, אמנם לעתיד שיהי' גילוי ב"פ זה, כמו"ש⁷⁵ הנה אלקיננו זה גו' זה הוי' קוינו לו, הנה גם נבואת משה תהי' כשרגא בטיהרא, כיון שאז יתגלה לא רק אלקיננו זה, דקאי על ז"א, אלא גם זה הוי', דקאי על עתיק⁷⁶. וכמו"כ כל התפלות בטלות לעתיד, שהרי תפלה כפשוטה ענינה שיהא אדם שואל צרכיו שהוא צריך להם⁷⁷, וכיון שלעתיד לבוא יהיו כל הצרכים בשלימות, לא יהי' צורך בהענין דבקשת צרכיו. וכמו"כ כל הקרבנות בטלות לעתיד, שהרי ענין הקרבנות כפשוטו הוא לכפר על החטאים, והרי לעתיד לא יהי' שייך כלל ענין החטאים. וגם לפי פירוש הפנימי דקרבנות מלשון קירוב⁷⁸, הנה לעתיד לא יהי' צורך גם בזה. והענין בזה, שענין הקרבן הוא קריבו דקב"ה בשכינתו⁷⁹, שהו"ע יחוד זו"נ שנעשה ע"י הקרבנות. וכידוע⁸⁰ שיחוד זו"נ אינו כמו יחוד או"א שגם בזמן הזה הם תרין רעין דלא מתפרשין⁸¹, שזיווגם תדיר לצורך קיום העולמות⁸¹, משא"כ זו"ן שזיווגם רק לפרקים, ולכן יש צורך בענין הקרבנות שעל ידם נעשה יחוד זו"ן. אמנם, לעתיד לבוא כתיב⁸² ביום ההוא יהי' גו', ב"פ י"ה⁸³, היינו, שו"ה (זו"ן) יהי' כמו י"ה (או"א), היינו,

-
68) ראה גם ד"ה מזמור לתודה די"ט כסלו שנה זו (תו"מ ח"ח ע' 241).	פס. תרנ"ד ע' קנד). ד"ה הנ"ל דש"פ משפטים שנה זו.
69) ראה תו"א צ, ד, צד, א. קיט, ב. ועוד.	77) רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"א-ב.
70) מדרש משלי רפ"ט.	78) ראה ד"ה באתי לגני ה'שית פ"ב
71) ירושלמי מגילה פ"א ה"ה.	(סה"מ ה'שית ע' 113). וש"נ.
72) ע"פ לשון חז"ל — חולין ס, ב.	79) מאו"א מערכת ק אות כא.
73) ראה לקו"ת דרושים לשמע"צ פח, ד ואילך.	80) פע"ח שער הק"ש פ"ה.
74) ספרי ופרש"י ר"פ מטות.	81) ראה עין חיים שער כט רפ"ב. פרי עין חיים שער הק"ש פ"ה. פי"א. וראה לקו"ת
75) ישע"י כה, ט. שמור"ג ספכ"ג. דרושים שבהערה הבאה.	שה"ש כ, ב"ג. שם כב, סע"ב ואילך. ועוד.
76) ראה רמ"ז לוח"א קלה, א. ד"ה ויבא משה תרל"ה. תרנ"ד (סה"מ תרל"ה ח"א ע' במדבר ז, ד. ועוד.	82) זכרי' יד, ט.
	83) ל"ת להארז"ל עה"פ. הובא בלקו"ת

שגם זו"ן יהי' זיווגם תדיר. ולכן לא יהי' צורך בקרבנות כדי לפעול יחוד זו"ן. אמנם מזמור לתודה וקרבן תודה יהיו גם לעתיד, דהנה, גילוי פנימיות עתיק שהי' לעתיד, הרי ההשגה אינה כלי לזה, ולזה צריך ענין הודאה שלמעלה מטו"ד, ולכן מזמור לתודה וקרבן תודה יהיו ג"כ לעתיד, לפי שגילוי פנימיות התורה שיגלה מלך המשיח יהי' למעלה מהשגה דבינה, כי אם באופן של הודאה דוקא.

(י) **ועפ"ז** יובן איך יוכל אדם אחד ללמוד תורה עם אלף אלפי אלפים, לפי שאופן לימוד התורה לא יהי' בדרך לימוד והשגה, כי אם בדרך ראי'. דהנה, ההפרש בין ראי' לשמיעה הוא, שבשמיעה מקבלים את הענין באופן של פרטים פרטים, היינו שמקבל פרט אחד ואח"כ עוד פרט כו', משא"כ בראי' שרואה את הכל בבת אחת. ודוגמא לזה ממה שמצינו בהאריז"ל⁸⁴ שראה פעם בשינת צהרים דשבת דברים נפלאים שאם הי' רוצה לגלות בדיבור הי' צריך לדבר פ' שנים, והיינו לפי שהשגה זו היתה בבחי' ראי' דחכמה. דהנה גם המחשבה היא למעלה מהדיבור, ומה שחושבים בזמן מועט בא בדיבור במשך זמן ארוך יותר, ומ"מ, הרי המחשבה והדיבור הם בערך זל"ז, אבל מה שצריך פ' שנה רצופים כדי לדבר מה שמשיגים בשעה קלה, שזהו"ע שבאין ערוך כלל, הרי זה מצד ראי' דחכמה דוקא. ואם כן הוא בראי' דחכמה, הרי בראיית עצם הנפש על אחת כמה וכמה. וכיון שמשח הוא בחי' יחידה כנ"ל, ויגלה בחי' יחידה בכל ישראל, הנה הלימוד יהי' בבחי' ראיית עצם הנשמה, היינו יחידה שבנפש. ולכן שייך שאדם אחד ילמד עם אלף אלפי אלפים, לפי שהלימוד יהי' בדרך ראי'.

ובזה יובן תיווך ב' הפירושים בפסוק הנה ישכיל עבדי, פי' התרגום דקאי על מלך המשיח, ופי' רש"י דקאי על כל ישראל, דשניהם אמת. כי כאשר יתגלה במשיח בחי' היחידה, ויגלה פנימיות עתיק, הנה עי"ז ישכיל עבדי כפי שקאי גם על כל ישראל, כמ"ש⁸⁵ ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך, והיינו לפי שמשח יגלה את היחידה שבנפש אצל כל אחד מישראל, וילמוד עמו פנימיות התורה בדרך ראיית עצם הנפש.

(יא) **והנה** כל הגילויים דלעתיד תלויים במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות⁸⁶. וזהו דאיתא בכתבי האריז"ל עה"פ הנה ישכיל

(86) ראה תניא רפל"ז.

(84) פרי עץ חיים שער קשעהמ"ט פ"א.

(85) ישע"י מא, ח.

עבדי גו'⁸⁷, שחמשת המדריגות ישכיל ירום נשא וגבה מאד קאי על ד' עולמות אבי"ע והבחי' שלמעלה מאצילות. ישכיל עבדי קאי על עשי', שיש בו תערוכות טו"ר, כמ"ש⁸⁸ נחמד העץ להשכיל. ירום קאי על יצירה. וגבה קאי על בריאה. ונשא קאי על אצילות. ומאד אותיות אדם⁸⁹, אלא שהוא למעלה מאדם, קאי על הבחי' שלמעלה מהעולמות. וצריך להבין, איך שייך שמבחי' ישכיל שהוא תערוכות טו"ר, מזה מתחיל סדר העלי' עד העלי' להבחי' שלמעלה מאצילות. אך הענין הוא, דהנה כל הגילויים דלעתיד תלויים במעשינו ועבודתינו עכשיו בהעבודה דאתכפיא סט"א דוקא, דכד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁹⁰, וכפי שפירש כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמשך דהסתלקות⁹¹, שע"י העבודה דאתכפיא סט"א יאיר אור שבכולהו עלמין בשוה. ולכן הנה מהעבודה דישכיל שהוא בירור עה"ד טו"ר, מתחיל סדר העלי' עד לבחי' מאד שהוא למעלה מאצילות, דהיינו בחי' פנימיות עתיק שיתגלה לעתיד ע"י משיח צדקנו, שיבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

90) ראה זח"ב קכח, ב. תניא פכ"ז (לד), א). לקו"ת ר"פ פקודי. שם חוקת סה, ב. 91) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת פ"א ואילך (סה"מ ה'ש"ת ע' 111 ואילך).

87) ראה מקומות שצויינו בהערה 53. 88) בראשית ג, ו. 89) ראה ספר הגלגולים ספ"א. מגלה עמוקות אופן קפ. תו"א מו, ד.